

ОРГАНІЗАЦІЙНА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ТУРИЗМУ ДО СПОРТИВНО-ТУРИСТИЧНОЇ РОБОТИ

Гук Н.А.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Стаття присвячена теоретичним та практичним аспектам підготовки спеціалістів з туризму та фізичного виховання у вищих навчальних закладах. Розкрито поняття готовності до спортивно-туристичної роботи. Представлено організаційну модель підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та туризму до спортивно-туристичної роботи. Обґрунтовано структурні складові системи професійної підготовки. Запропонована модель враховує опанування у навчально-виховному процесі спеціальних знань, практичних умінь і навичок, розвиток професійно значущих якостей особистості майбутнього фахівця.

Ключові слова: фахівець фізичної культури та туризму, професійна підготовка, спортивно-туристична робота, модель, навчально-виховний процес.

Постановка проблеми. Підготовка фахівців до організації та проведення різноманітних форм рекреаційних, спортивних, туристичних заходів є складним і відповідальним завданням. Вчителі фізичної культури, які організовують туристичні подорожі з активними формами пересування, інструктори туристичного супроводу повинні володіти певною фізичною, морально-вольовою, теоретичною і техніко-тактичною підготовкою, щоб грамотно організувати і здійснювати керівництво різноманітними туристсько-спортивними заходами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні науковці досліджують різноманітні аспекти підготовки спеціалістів з туризму та фізичного виховання. Серед них: Кобзова С.М., Конох А.П., Криволапов Е.А., Люта Д.А., Мулик К.В., Носко М.О., Шафранський В.В. та інші.

Шафранський В.В. в змісті професійної діяльності фахівця зі спортивно-оздоровчого туризму окрім того, що спортивно-оздоровча діяльність спрямовується на формування здорового способу життя, моральне та фізичне оздоровлення, патріотичне виховання молодого покоління, визначає нову функцію – фізкультурно-спортивно-туристську, спрямовану на фізичний розвиток людини, збереження її здоров'я, задоволення потреб в активному дозвіллі [7, с. 14].

Конох А.П. професійну підготовку майбутніх фахівців спортивно-оздоровчого туризму визначає як процес, що відображає науково й методично обґрунтовані заходи вищих навчальних закладів, спрямованих на формування протягом терміну навчання рівня професійної компетентності і компетенції особистості, достатнього для організації спортивно-оздоровчого туризму в закладах освіти, серед різних груп населення регіону, успішної праці в усіх ланках активного туризму з урахуванням сучасних вимог ринку праці [2].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Наявні теоретичні дослідження не вичерпують усіх аспектів проблеми професійної підготовки фахівців сфери спорту та туризму у вищих навчальних закладах. Концептуальні засади формування професійних компетенцій потребують постійної уваги і вдосконалення. Створення умов для професійної підготовки майбутніх фахівців неможливе без здійснення моделювання майбутньої професійної

діяльності в навчальному процесі [3, с. 134], тому предметом нашого дослідження ми обрали процес моделювання системи професійної підготовки фахівців сфери спорту і туризму.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є теоретичне обґрунтування організаційної моделі фахової підготовки майбутнього фахівця фізичної культури та туризму до спортивно-туристичної роботи у вищому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. Як слушно зазначає Цюкало Л.: «У суспільстві вважається, що туризм – це відпочинок. Але для вищих навчальних закладів він – частина навчально-виховного процесу» [6, с. 456].

Навчально-виховний процес у ДДПУ ім. І. Франка з підготовки фахівців фізичної культури та туризму до спортивно-туристичної роботи можна представити у вигляді моделі. Модель дозволяє врахувати усі структурні складові навчального процесу для забезпечення максимальної його ефективності.

Модель трактується як уявний чи умовний (зображення, опис, схема тощо) образ якого-небудь об'єкта, процесу або явища, що використовується як його представник [5]; як штучно створений об'єкт у вигляді схеми, який відображає і відтворює у більш простому та грубому вигляді структуру, властивості, взаємозв'язки і відносини між елементами досліджуваного об'єкта [1].

Під готовністю студента до майбутньої професійної діяльності ми розуміємо сформованість у нього необхідних професійних знань, умінь, навичок, якостей. Тому, моделюючи процес підготовки майбутніх фахівців до спортивно-туристичної роботи, ми брали до уваги: 1) закони України «Про вищу освіту», «Про фізичну культуру і спорт», «Про туризм», положення «Концепції розвитку професійної освіти і навчання в Україні на 2010-2020 рр.»; 2) структурні компоненти готовності фахівців фізичної культури та туризму; 3) теоретико-методологічні засади щодо професійної підготовки фахівців сфери спорту та туризму; 4) зміст робочих навчальних програм із фахових дисциплін; 5) відповідність теоретичних курсів практичним предметам.

Розроблена нами модель узгоджується з освітнім простором ВНЗ, є простим і зрозумілим робочим інструментом, адекватним і доступним способом досягнення поставленої мети.

Організаційну модель системи підготовки майбутнього педагога до спортивно-туристичної роботи представлено як сукупність взаємозалежних складових, єдність та інтеграція яких сприяє ефективній та цілеспрямованій професійній підготовці майбутніх фахівців. Схематичне зображення моделі подано на рис. 1.

Як видно з рис. 1, модель підготовки майбутнього педагога до спортивно-туристичної роботи охоплює наступні структурні складові: цільову, теоретико-методологічну, змістову, діяльнісну, результативну.

Цільова складова репрезентує мету та завдання, які визначають зміст роботи. Метою реалізації мо-

делі є підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та туризму до туристично-спортивної роботи.

Відповідно до мети, сформульовано завдання процесу підготовки студентів:

- оволодіння знаннями, уміннями і навичками з основ спортивно-туристичної діяльності;
- вивчення теорії, методики і організації фізичного виховання, тренування в туризмі;
- забезпечення необхідного рівня фізичної підготовленості майбутніх організаторів спортивно-туристичної роботи.

Теоретико-методологічна складова включає методологічні підходи, дидактичні принципи, органі-

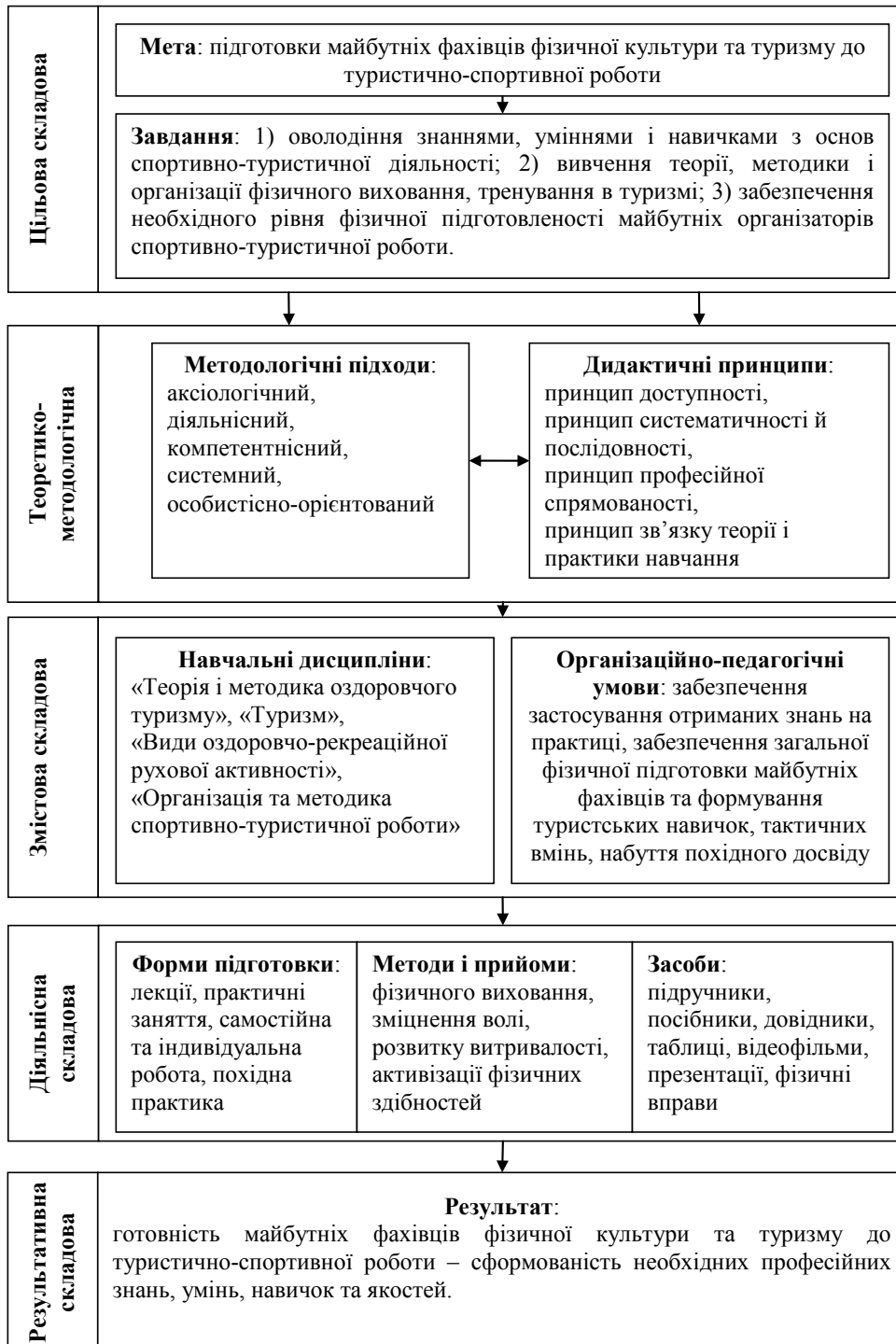

Рис. 1. Модель підготовки майбутніх фахівців до спортивно-туристичної роботи

зайціно-педагогічні умови, на яких базується процес теоретичної та практичної фахової підготовки.

В основу професійної підготовки майбутніх фахівців до спортивно-туристичної роботи покладено наступні методологічні підходи: аксіологічний, діяльнісний, компетентнісний, системний, особистісно-орієнтований.

Аксіологічний підхід забезпечує формування у студентів ціннісного ставлення до туризму як діяльності, що має оздоровчий вплив на організм, фізично вдосконалює та загартовує.

Діяльнісний підхід полягає в оволодінні необхідними знаннями, вміннями та навичками, що формують позитивну мотивацію на майбутню спортивно-туристичну діяльність.

Сутність компетентнісного підходу полягає у формуванні професійних компетентностей майбутнього фахівця. Компетентність проявляється в діяльності і не обмежується лише певними знаннями або вміннями, тому компетентнісний підхід охоплює такі категорії, як готовність до пізнання, здібності, соціальні навички, які сприяють мобільності фахівця у вирішенні професійних завдань.

Системний підхід забезпечує єдність, взаємозв'язок структурних і змістових частин моделі підготовки майбутніх фахівців до спортивно-туристичної роботи. Організація процесу професійної підготовки студентів до майбутньої діяльності враховує суб'єктивні та об'єктивні чинники.

Особистісно-орієнтований підхід забезпечує створення оптимальних умов (врахування особистісних потреб, індивідуальних інтересів та можливостей) для всебічного розвитку особистості студента.

Організаційна модель підготовки майбутніх фахівців до спортивно-туристичної роботи базується на системі дидактичних принципів. Серед них: принцип доступності, принцип систематичності й послідовності, принцип професійної спрямованості, принцип зв'язку теорії і практики навчання.

Принцип доступності передбачає, що зміст професійної підготовки у ВНЗ є посильним, відповідає здібностям і можливостям студентів.

Принцип систематичності й послідовності професійної підготовки ґрунтується на тому, що знання, уміння і навички формуються у визначеній, логічній послідовності.

Принцип професійної спрямованості передбачає вибір змісту, методів, засобів та форм навчання студентів відповідно до особливостей майбутньої професійної практичної діяльності.

Принцип зв'язку теорії і практики навчання полягає в тому, що теоретичний матеріал, який засвоюють студенти, має бути підкріплений практичними вміннями та навичками.

Перераховані методологічні підходи та дидактичні принципи взаємопов'язані і в сукупності забезпечують ефективність навчально-тренувально-виховного процесу.

Змістова складова відображає профільні дисципліни і курси, які передбачають оволодіння необхідними знаннями, навичками для організації та проведення спортивно-туристичної діяльності. Зміст навчальних планів враховує аспекти підготовленості фахівців зі спортивно-оздоровчого

туризму, які запропонували Мулик К. і Носко М.: педагогічний, медико-біологічний, туристсько-краєзнавчий, психологічний, організаторський, матеріально-технічний [4, с. 218].

Цілеспрямована підготовка майбутніх фахівців спортивно-оздоровчого туризму здійснюється під час вивчення дисциплін медико-біологічного, психолого-педагогічного, спортивно-педагогічного циклів, спрямованих на отримання необхідних знань та вдосконалення практичних вмінь. Студенти опановують знання і паралельно з цим відпрацьовуються практичні вміння, необхідні для організації та проведення спортивно-туристичних заходів.

Ефективне засвоєння студентами знань та опанування вмінь досягається через активні види навчання, які поєднуються з різними методами та прийомами педагогічної взаємодії. Актуалізація такого навчання пояснюється необхідністю загально-туристської та спеціальної підготовки. Загально-туристська підготовка це – теоретична підготовка, яка передбачає отримання різноманітних знань, необхідних для ефективного здійснення туристсько-спортивної діяльності. Спеціальна підготовка спрямована на формування у майбутніх фахівців системи спеціальних професійних знань, а також на формування комплексу практичних умінь і навичок в різних галузях туристсько-спортивної діяльності.

Зміст підготовки студентів до спортивно-туристичної роботи включає систему знань, умінь та навичок з навчальних дисциплін «Теорія і методика оздоровчого туризму», «Туризм», «Види оздоровчо-рекреаційної рухової активності», «Організація та методика спортивно-туристичної роботи». На лекціях студенти знайомляться з основними формами рекреаційно-оздоровчої роботи, місцем використання сучасних оздоровчих систем у рекреаційній роботі. З методичними основами організації та проведення туристичної роботи; завданнями, форми та особливостями спортивно-оздоровчого туризму; особливостями проведення туристичних походів різного типу, правилами організації та проведення спортивно-оздоровчих походів, масових туристичних заходів.

На практичних заняттях студенти оволодівають методикою організації заходів з спортивного туризму, навичками проведення походів, орієнтування на місцевості, техніки пересування та подолання природних перешкод, вчать застосовувати різні форми рекреаційно-спортивної діяльності, вдосконалюють індивідуальну фізичну, техніко-тактичну та психологічну підготовку.

Змістова складова враховує низку організаційно-педагогічних умов, які сприяють ефективності процесу професійної підготовки студентів до спортивно-туристичної роботи. Ми виділяємо наступні умови: забезпечення застосування отриманих знань на практиці, забезпечення загальної фізичної підготовки майбутніх фахівців та формування туристських навичок, тактичних вмінь, набуття похідного досвіду.

Діяльнісна складова визначає засоби, форми і методи підготовки майбутніх фахівців. Формувальні, навчально-виховні засоби добираються відповідно до структури професійної готовності.

Основними формами професійної підготовки є лекції, практичні заняття, самостійна та інди-

відуальна робота, похідна практика, змагання зі спортивного орієнтування та техніки спортивного туризму.

У ході практичної підготовки застосовуються наступні методи і прийоми: методи фізичного виховання, прийоми зміцнення волі, розвитку витривалості (ходьба, біг, стрибки, спортивне орієнтування на місцевості, походи вихідного дня), сили (силові вправи), спритності (спортивні та рухливі ігри, ходьба по колоді, тросі, камінню тощо), гнучкості (вправи на розтягування), швидкості (швидкісні вправи).

Засобами формування готовності студентів до спортивно-туристичної роботи є інформаційні засоби (підручники, посібники, довідники), дидактичні засоби (таблиці, відеофільми, презентації), фізичні вправи. Застосування згаданих форм, методів і прийомів забезпечує функціонування моделі в умовах вищого навчального закладу.

Результативна складова передбачає оцінку показників ефективності навчального процесу. Контроль знань є невід'ємним елементом системи фахової підготовки у ВНЗ. На етапі контролю виявляється рівень опанування студентами необхідних теоретичних знань та практичних умінь та визна-

чається їх відповідність запланованим завданням та критеріям навчального процесу. Ми застосовуємо поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль проводиться на семінарських та практичних заняттях (опитування, самостійні та контрольні роботи, тестові завдання, виконання спортивних нормативів, проходження маршруту певної категорії складності тощо). Підсумковий контроль має форму заліку або іспиту і визначає результативність системи фахової підготовки студентів.

Висновки і пропозиції. Відображений у моделі процес підготовки майбутніх фахівців до спортивно-туристичної роботи у вищому навчальному закладі розглядається нами як процес поступального теоретичного та практичного навчання, фізичного розвитку особистості студента із застосуванням визначених принципів та організаційно-педагогічних умов, із використанням ефективних і надійних засобів, форм та методів професійної підготовки.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці спеціальних методик та програм педагогічної перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців фізичної культури та туризму до професійної діяльності.

Список літератури:

1. Дахин А.Н. Педагогическое моделирование: сущность, эффективность и ... неопределенность / А.Н. Дахин // Педагогика. – 2003. – № 4. – С. 21-26.
2. Конох А.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / А.П. Конох. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.
3. Криволапов Е.А. Модель формування професійної компетентності з безпеки туризму у майбутніх фахівців туристичної галузі / Е.А. Криволапов // Молодий вчений. – 2018. – № 4.2(56.2). – С. 134-137.
4. Мулик К.В. Диференційований підхід до підготовки фахівців зі спортивно-оздоровчого туризму для роботи з дітьми, підлітками та студентською молоддю / К.В. Мулик, М.О. Носко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – 2015. – № 129. – Том II. – С. 217-222.
5. Тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eslovnyk.com>.
6. Цюкало Л.Є. Спортивно-оздоровчий туризм в системі фізичного виховання учнівської молоді / Л.Є. Цюкало // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – № 3(47). – С. 451-458.
7. Шафранський В.В. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців зі спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. «Теорія і методика професійної освіти» / В.В. Шафранський. – Тернопіль, 2011. – 21 с.

Гук Н.А.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ОРГАНИЗАЦИОННАЯ МОДЕЛЬ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И ТУРИЗМА К СПОРТИВНО-ТУРИСТСКОЙ РАБОТЕ

Аннотация

Статья посвящена теоретическим и практическим аспектам подготовки специалистов туризма и физического воспитания в высших учебных заведениях. Раскрыто понятие готовности к спортивно-туристской работе. Представлена организационную модель подготовки будущих специалистов физической культуры и туризма к спортивно-туристской работе. Обосновано структурные составные системы профессиональной подготовки. Предложенная модель учитывает овладение в учебно-воспитательном процессе специальными знаниями, практическими умениями и навыками, развитие профессионально значимых качеств личности будущего специалиста.

Ключевые слова: специалист физической культуры и туризма, профессиональная подготовка, спортивно-туристская работа, модель, учебно-воспитательный процесс.

Huk N.A.

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

ORGANIZATIONAL MODEL OF TRAINING THE FUTURE SPECIALISTS IN PHYSICAL TRAINING AND TOURISM FOR SPORTS WORK

Summary

The article is devoted to theoretical and practical aspects of training the specialists in tourism and physical education in higher educational institutions. The concept of training for tourism and sports work is revealed. The organizational model of preparation the future specialists of physical training and tourism for sports work is presented. The structural components of the system of professional training are substantiated. The proposed model masters the educational process of professional knowledge, practical skills, the development of needed qualities of the future specialist.

Keywords: specialist of physical training and tourism, professional training, tourism and sports work, model, educational process.